

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18.12.1978, sp. zn. 1 Tzf 4/78, ECLI:CZ:NS:1978:1.TZF.4.1978.1

Číslo: 16/1979

Právní věta: Při řešení otázky, zda trestnost pokusu tr. činu zanikla proto, že pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání tr. činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému tr. zákonem. O neukončený pokus jde, jestliže pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání tr. činu. Při neukončeném pokusu tedy stačí k zániku trestnosti, to že se pachatel dobrovolně zdrží dalšího jednání. O ukončený pokus jde, jestliže pachatel učiní vše co pokládá za nezbytné k dokonání tr. činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde. V takovém případě pachatel nemá možnost splnit podmínky zániku trestnosti. Možnost splnit tyto podmínky u ukončeného pokusu má pachatel jen v těch výjimečných případech, kdy mezi jeho jednáním a způsobením zamýšleného následku zbývá ještě určitá doba, ve které je možno následku zabránit. V takových případech nestačí pouhé zdržení se dalšího jednání, nýbrž je třeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odvrácení nebezpečí.

Soud: Nejvyšší soud ČSSR

Datum rozhodnutí: 18.12.1978

Spisová značka: 1 Tzf 4/78

Číslo rozhodnutí: 16

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Pokus, Pokus trestného činu, Zánik trestnosti

Předpisy: 140/1961 Sb. § 4

§ 219

§ 8 odst. 3

§ 8 odst. 4

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 16/1979 sb. rozh.

Při řešení otázky, zda trestnost pokusu trestného činu zanikla proto, že pachatel dobrovolně upustil od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu a odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu (§ 8 odst. 3 písm. a/ tr. zák.), popř. proto, že dobrovolně učinil o pokusu trestného činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, mohlo být ještě odstraněno (§ 8 odst. 3 písm. b/ tr. zák.), je třeba rozlišovat pokus ukončený a pokus neukončený.

O neukončený pokus jde, jestliže pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu; tím, že dobrovolně v dalším jednání nepokračuje, současně odstraňuje i nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu. Při neukončeném pokusu tedy stačí k zániku trestnosti podle § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., že se pachatel dobrovolně zdrží dalšího jednání, které považuje za potřebné k dokonání trestného činu.

O ukončený pokus jde, jestliže pachatel učiní vše co pokládá za nezbytné k dokonání trestného činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde. V takovém případě pachatel zpravidla nemá možnost splnit podmínky zániku trestnosti uvedené v § 8 odst. 3 písm. a), resp. b) tr. zák.

Možnost splnit tyto podmínky u ukončeného pokusu má pachatel jen v těch výjimečných případech, kdy mezi jeho jednáním a způsobením zamýšleného následku podle povahy použitého prostředku a podle záměru pachatele zbývá ještě určitá doba, ve které je možno následku zabránit. V takových případech nestačí pouhé zdržení se dalšího jednání jako u neukončeného pokusu, nýbrž je třeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odvrácení nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu, popř. je třeba dobrovolně učinit o pokusu oznámení v době, kdy takové nebezpečí mohlo být ještě odstraněno příslušným orgánem.

Jednání záležející v bodnutí nožem do míst, kde podle úmyslu pachatele mohou být zasaženy životně důležité orgány (srdce, velké cévy apod.), avšak k jejich zasažení nedojde pro překážku nezávislou na vůli pachatele, např. proto, že nůž narazí na kost, je třeba považovat za bezúspěšný ukončený pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. Jestliže v takovém případě pachatel upustí od opakování jednání směřujícího k usmrcení jiného, nezaniká tím trestnost již ukončeného pokusu.

(Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 12. 1978 sp. zn. [1 Tzf 4/78.](#))

K stížnosti pro porušení zákona podané generálním prokurátorem Československé socialistické republiky Nejvyšší soud Československé socialistické republiky vyslovil podle § 268 odst. 2 tr. ř., že rozsudkem Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. května 1976 sp. zn. 3 To 9/76 byl porušen zákon v ustanoveních § 8 odst. 3 písm. a), § 222 odst. 1 tr. zák. ve prospěch obviněného J. J.

Z odůvodnění:

Rozsudkem krajského soudu v Plzni ze dne 26. února 1976 sp. zn. 1 T 5/76 byl obviněný J. J. uznán vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. proto, že dne 11. října 1975 ve svém bytě v Oloví po předchozí hádce škrtil manželku H. J. konopným provazem a dvakrát ji bodl kuchyňským nožem do zad, přičemž jedno bodnutí vlevo na zádech zasáhlo vnitřní okrajové části lopatky a narazilo na zevní plochu třetího žebra, takže nedošlo k proniknutí nože do srdce; druhé bodnutí vpravo na zádech proniklo do hrudníku a způsobilo vniknutí vzduchu do hrudní dutiny, což vedlo ke kolapsu pravé plíce a jen náhodou, že první bodnutí neproniklo do srdce a že škrcení provazem netrvalo dlouho, nedošlo k usmrcení poškozené H. J. Za tento trestný čin byl mu uložen podle § 219 tr. zák. trest odnětí svobody v trvání 10 (deseti) roků se zařazením pro výkon tohoto trestu do druhé nápravně výchovné skupiny a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí věci.

Proti tomuto rozsudku podali odvolání obviněný a krajský prokurátor. Obviněný namítal, že nejednal ani v nepřímém úmyslu usmrtit poškozenou H. J., jak posoudil jeho jednání krajský soud, a dále vytkl, že u poškozené nedošlo k těžké újmě na zdraví, takže měl být uznán vinným pouze pokusem trestného činu ublížení na zdraví podle § 8 odst. 1, § 222 odst. 1 tr. zák. a měl mu být uložen přiměřený trest v rámci trestní sazby § 222 odst. 1 tr. zák. Krajský prokurátor vytkl ve svém odvolání nesprávnost napadeného rozsudku ve výročích o vině a trestu. Podle názoru krajského prokurátora

obviněný byl sice správně uznán vinným pokusem trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., avšak nesprávně byla hodnocena subjektivní stránka této trestné činnosti, poněvadž skutková zjištění svědčí o přímém a nikoli jen o nepřímém úmyslu obviněného usmrtit poškozenou H. J. V důsledku toho podle názoru krajského prokurátora trest odnětí svobody uložený na samé dolní hranici zákonné trestní sazby je v rozporu s ustanoveními § 23 odst. 1 a § 31 odst. 1 tr. zák.

Rozsudkem Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 14. května 1976 sp. zn. 3 To 9/76 byl napadený rozsudkem krajského soudu v Plzni podle § 258 odst. 1 písm. d) tr. ř. zrušen v celém rozsahu a obviněný J. J. byl uznán vinným trestným činem ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. a byl mu za to uložen trest odnětí svobody v trvání 6 (šesti) roků se zařazením pro výkon tohoto trestu podle § 39a odst. 3 tr. zák. do druhé nápravně výchovné skupiny a podle § 55 odst. 1 písm. a) tr. zák. trest propadnutí věci.

Nejvyšší soud České socialistické republiky přisvědčil odvolání krajského prokurátora v tom směru, že obviněný jednal v přímém a nikoli jen v nepřímém úmyslu usmrtit poškozenou H. J. Podle názoru Nejvyššího soudu České socialistické republiky dopustil se však krajský soud dalšího pochybení, když se nevypořádal s celým skutkovým dějem od doby, kdy obviněný v násilném jednání ustal a z bytu odešel vyhledat pro poškozenou H. J. pomoc a prostřednictvím sousedů zajistil rychlé přivolání sanitního vozu a vyrozumění orgánů SNB. Obviněný si takto počínal v situaci, kdy bez obtíží mohl původně zamýšlené usmrcení poškozené dokonat, avšak z vlastního rozhodnutí v dalším násilném jednání vůči poškozené ustal a vykonal opatření, jímž zajistil pro poškozenou včasnou lékařskou pomoc a odstranil tak nebezpečí, které pro život poškozené hrozilo. Tato fáze průběhu skutkového děje vykazuje podle názoru Nejvyššího soudu České socialistické republiky znaky dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu vraždy ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., a obviněný je proto podle § 8 odst. 4 tr. zák. trestně odpovědný jen za dokonání trestný čin, který svým jednáním spáchal a to za trestný čin ublížení na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák., poněvadž úmyslně způsobil poškozené H. J. těžkou újmu na zdraví. Dále Nejvyšší soud České socialistické republiky odůvodnil, na podkladě kterých skutkových zjištění dospěl k závěru, že poškozená utrpěla těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 89 odst. 6 písm. ch) tr. zák. a z jakých hledisek vycházel při stanovení druhu trestu a jeho výměry (§ 31 odst. 1 tr. zák.).

Proti rozsudku Nejvyššího soudu České socialistické republiky podal generální prokurátor Československé socialistické republiky v neprospěch obviněného J. J. po uplynutí lhůty uvedené v § 272 tr. ř. stížnost pro porušení zákona, ve které vytkl porušení zákona v ustanoveních § 8 odst. 3 písm. a) a § 222 odst. 1 tr. zák. Podle stížnosti pro porušení zákona obviněný J. J. škrtl a potom ji dvakrát bodl do zad kuchyňských nožem, přičemž bodná rána do levé strany zad poškozené nezasáhla životně důležité orgány jen proto, že čepel nože narazila na vnitřní okraj levé lopatky a hrotem se zabodla do zevní horní plochy třetího žebra, vykonal již vše, co bylo třeba k usmrcení poškozené. Tento následek nenastal pro objektivní překážku, nikoli přičiněním obviněného. Jde proto o případ ukončeného pokusu, u něhož nemůže přicházet v úvahu upuštění od dokonání trestného činu ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. Skutečnost, že obviněný si uvědomil závažnost svého jednání a opatřil pro poškozenou lékařskou pomoc, mohla být podle stížnosti pro porušení zákona hodnocena jako polehčující okolnost podle § 33 písm. h) tr. zák., nemohla však vést k mírnějšímu právnímu posouzení jednání obviněného. Svým jednáním obviněný naplnil všechny znaky pokusu trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. Zrušení vadného rozsudku Nejvyššího soudu České socialistické republiky generální prokurátor Československé socialistické republiky nenavrhl se zřetelem na uplynutí lhůty uvedené v § 272 tr. ř.

Nejvyšší soud Československé socialistické republiky přezkoumal na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon porušen byl.

Skutková zjištění obou soudů jsou v souladu s vykonanými důkazy. Nejvyšší soud Československé socialistické republiky se ztotožnil též se závěrem Nejvyššího soudu České socialistické republiky, že obviněný jednal v přímém úmyslu usmrtit poškozenou H. J. Tento úmysl lze dovodit z povahy útoku na tělesnou integritu poškozené H. J. i z povahy použitých nástrojů. Podle znaleckého posudku Ústavu pro soudní lékařství LFUK v Plzni obě rány kuchyňským nožem s čepelí dlouhou 180 mm byly vedeny silou dostatečnou k tomu, aby způsobily životu nebezpečné zranění končící během několika minut smrtí a byly vedeny do míst, kde mohly poškodit životně důležité orgány, zejména plíce, velké cévy a rána vlevo na zádech i srdce. Rovněž provaz použitý jako škrtidlo byl nástrojem způsobitelným usmrtit napadenou osobu, přičemž síla, jakou byla smyčka provazu na krku poškozené utahována, byla dostatečná k tomu, aby osoba takto škrcená upadla v důsledku zamezení přítoku krve do mozku během několika sekund do bezvědomí a aby po delší době škrcení došlo v mozku ke změnám neslučitelným se životem. Lze tedy přisvědčit Nejvyššímu soudu České socialistické republiky, že povaha nástrojů použitých obviněným, způsob jejich použití při útoku na tělesnou integritu poškozené H. J. a dřívější výroky obviněného, že H. J. zabije, odůvodňují závěr, že obviněný jednal v přímém úmyslu poškozenou H. J. usmrtit. Obviněný sice jednal v afektu zlosti, podle posudků znalců z oboru psychiatrie jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti však zůstaly zcela zachovány.

Naproti tomu nelze se ztotožnit se závěry Nejvyššího soudu České socialistické republiky, že další jednání obviněného, který v situaci, kdy mohl původně zamýšlené usmrcení H. J. dokonat, z vlastního rozhodnutí v dalším násilném jednání vůči ní ustal a zajistil pro poškozenou včasnou lékařskou pomoc, vykazuje znaky dobrovolného upuštění od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák., a že tedy trestnost pokusu trestného činu vraždy zanikla a obviněný je trestně odpovědný jen za úmyslné způsobení těžké újmy na zdraví podle § 222 odst. 1 tr. zák. (§ 8 odst. 4 tr. zák.).

O dobrovolné upuštění od dokonání trestního činu půjde tehdy, jestliže pachatel, který se o trestný čin pokusil, si je vědom, že čin může dokonat, avšak z vlastního dobrovolného rozhodnutí čin již dokonat nechce a nadto odstraní nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého pokusu. Při řešení otázky, zda v konkrétním případě šlo o dobrovolné upuštění od dalšího jednání potřebného k dokonání trestného činu, je třeba rozeznávat pokus neukončený a pokus ukončený.

U neukončeného pokusu jde o případ, kdy pachatel ještě neučinil vše, co pokládal za potřebné k dokonání trestného činu; tím, že dobrovolně v dalším jednání nepokračuje, odstraní současně i nebezpečí, které hrozilo zájmu chráněnému trestním zákonem. Např. pachatel namíří na jiného střelnou zbraň v úmyslu ho usmrtit, avšak z vlastního dobrovolného rozhodnutí nevystřelí a zbraň odhodí. U neukončeného pokusu stačí tedy k zániku trestnosti ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. dobrovolné zdržení se dalšího jednání směřujícího k dokonání trestného činu.

O pokus ukončený jde tehdy, jestliže pachatel učiní vše, co považuje za nezbytné k dokonání trestného činu, avšak k jeho dokonání přesto nedojde. Např. pachatel vystřelí na jiného v úmyslu ho usmrtit, avšak buď jej nezasáhne, anebo jej sice zasáhne, avšak pouze poraní. K zamýšlenému následku, tj. k usmrcení jiného tedy nedošlo pro zřejmý nezdár při realizaci záměru pachatele. V takovém případě pachatel proto zpravidla ani nemá reálnou možnost splnit podmínky zániku trestnosti uvedené v § 8 odst. 3 písm. a), resp. písm. b) tr. zákona.

U ukončeného pokusu je dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu možné jen v těch výjimečných případech, kde podle povahy použitého prostředku a podle záměru pachatele mezi jeho jednáním a způsobením zamýšleného následku zbývá ještě určitá doba, ve které je možno následku zabránit. Např. pachatel v úmyslu usmrtit jiného umístí v jeho bytě výbušninu mající explodovat po určité době, avšak ještě před výbuchem ji sám odstraní (§ 8 odst. 3 písm. a) tr. zák.), anebo učiní o tom oznámení prokurátorovi nebo bezpečnostnímu orgánu ještě v době, kdy výbušnina může být

zneškodněna (§ 8 odst. 3 písm. b/ tr. zák.). V takových případech tedy nestačí pouhé zdržení se dalšího jednání jako u neukončeného pokusu, nýbrž je třeba dobrovolného aktivního zásahu pachatele k odvrácení nebezpečí, které vzniklo jeho jednáním zájmu chráněnému trestním zákonem.

V souzeném případě podle posudků znalce z oboru zdravotnictví - chirurgie MUDr. M. F. a Ústavu pro soudní lékařství LFUK v Plzni obě rány nožem na zádech poškozené H. J., zvláště pak rána vlevo na zádech, byly vedeny do míst, kde mohly poškodit životně důležité orgány, a to plíce a velké cévy, rána vlevo na zádech srdce. Obě rány byly vedeny silou dostatečnou k tomu, aby způsobily životu nebezpečné poranění, končící během několika minut smrtí. Rozhodující okolností, proč k takovému smrtelnému zranění poškozené nedošlo, byla u rány vlevo na zádech skutečnost, že zraňující čepel kuchyňského nože, dlouhá 180 mm, narazila na lopatku a žeberní kost, kterou neprorazila, a u rány vpravo na zádech, že nůž byl veden značně šikmo doprava. Jen pro tyto na vůli obviněného nezávislé okolnosti nedošlo u H. J. ke smrtelnému zranění životně důležitých orgánů. Při hlavním líčení vedoucí Ústavu pro soudní lékařství LFUK v Plzni MUDr. K. P., CSc., dodal, že rána do levé strany zad poškozené byla vedena takovou silou, že nůž, jestliže by nenarazil na lopatku a žeburní kost, by vnikl až po rukojeť do hrudníku poškozené.

Z provedeného dokazování tedy plyne, že šlo o ukončený pokus trestného činu vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák., při čemž obviněný vykonal již vše, co považoval za nezbytné pro dokonání trestného činu vraždy podle § 219 tr. zák. Následek zamýšlený obviněným, totiž usmrcení poškozené H. J., nenastal z příčin na jeho vůli a dalším jednáním nezávislých, tj. pro zřejmý nezdár v realizaci záměru obviněného usmrtit poškozenou H. J. Upuštěním, byť i dobrovolným, od opakování pokusu trestnost již ukončeného pokusu nezanikla, a to ani tehdy, jestliže obviněný mohl bez obtíží tento pokus opakovat. Nelze tedy přisvědčit právnímu názoru Nejvyššího soudu Československé socialistické republiky, že další fáze jednání obviněného, který v násilném jednání vůči poškozené ustal a zajistil pro ni lékařskou pomoc, vykazuje znaky dobrovolného upuštění od dokonání trestného činu vraždy ve smyslu § 8 odst. 3 písm. a) tr. zák. Tuto fázi jednání obviněného správně hodnotil krajský soud v Plzni jen jako výraznou polehčující okolnost podle § 33 písm. h) tr. zák.

Z uvedených důvodů nejsou splněny ani podmínky zániku trestnosti uvedené v § 8 odst. 3 písm. b) tr. zák., i když obviněný zajistil prostřednictvím sousedů bydlících v domě vyrozumění bezpečnostních orgánů. Toto oznámení bylo totiž učiněno v době, kdy obviněný měl nejvýše možnost přičinit se o odstranění škodlivých následků svého trestného činu ve smyslu § 33 písm. h) tr. zák., nikoli však v době, kdy nebezpečí, které již vzniklo pro život poškozené H. J. z pobodání, mohlo být ještě odstraněno.